

עירובין צ

משה שווערד

1. DAF YOMI ADVANCEMENT FORUM

האם אפשר לטלטל במקומות דלהלן (לכלים ששבתו בהם, ולא שבתו בבית)?

מגג לגג, מחצר לחצר, מקרפף לקרפף	מגג לחצר לקרפף	
מותר [2]	אסור	לר' מאיר
מגג לגג: אסור מחצר לחצר וקרפף לקרפף: ע' לקמן צא.	אסור	לרבנן
מותר	מותר	לר' שמעון

אליבא דרבנן (האוסרים לטלטל מגג לגג), האם מותר לטלטל בגג אחד בכולו?

במחיצות שאינם ניכרות [4]	במחיצות הניכרות [3]	
רק בד' אמות [5]	מטלטל בכולו	לרב
מטלטל בכולו		לשמאל

2. רש"י מסכת עירובין דף צ עמוד א

שתי אמות בגג זה - כרב סבירא ליה דאמר: גג שבין הגגין אין מטלטלין בו אלא בארבע, דאסרי אהדדי.

3. דף על הדף עירובין דף צ עמוד א

בגמ': בעי רב ביבי בר אביי ב' אמות בגג וב' אמות בחורבה וכו'.

כתב בשו"ת חות יאיר (סי' צד וקכה) דאף דקיי"ל כר' שמעון ולא כחכמים, אעפי"כ שאלו בגמרא איבעיא אליבא שיטת חכמים, דכמו דיש לנו למיסבר קראי, כן יש לנו להבין דעת קדושים חכמי הש"ס ולירד לסוף דעתם ודבריהם ולתריך דעתם, והרבה יש בש"ס כאלו, ועל כן אין להביא ראיה מהא דאמוראים מתרצים או מפרשים איזה שיטה זהלכה כוותיה, ודלא כדברי התוס' בברכות (כ ע"ב ד"ה ורב חסדא עיי"ש).

4. רש"י מסכת עירובין דף צ עמוד א

כרמלית ורשות היחיד קא מיבעיא ליה - בתמיה כלומר, פשיטא דאסיר, [1] דהא גג כרמלית הוא כדאמרת אין מטלטלין בו אלא בארבעה, ועמוד רשות היחיד.

5. רבינו חננאל מסכת עירובין דף צ עמוד א

שתי אמות [2] בגג שהוא רה"י וב' אמות בעמוד שהוא כרמלית כו'

6. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף צ עמוד א

בעא רמי בר חמא כו'. פירש רש"י ז"ל כרב ס"ל דאמר לעיל דגג בין הגגין אין מטלטלין בו אלא בד' אמות דאסרי אהדדי מהו לטלטל מאחד מהם לעמוד גבוה עשרה העומד ברשות הרבים סמוך לו. והיינו דאמר' וכי כרמלית ורשות היחיד קא מבעיא ליה, כלומר פשיטא דאסור דהא גג כרמלית הוא כדאמרין שאין מטלטלין בו אלא בד' אמות ועמוד רשות היחיד, אע"ג דאמרין לקמן דלרבנן גג וחצר רשות אחת ואע"ג דגג כרמלית וחצר

רשות היחיד שמותר לטלטל בכולה כלים ששבתו בתוכה אע"פ שלא ערבו, י"ל דדילמא ההוא בגג יחידי שיש לו מחיצות ניכרות דלא הוי רשות כרמלית ואפילו לרבנן ואליבא דרב, וא"ת ודילמא רמי בר חמא בעמוד שאינו גבוה עשרה קא מבעיא דהוי כרמלית, י"ל דאפ"ה [לא] ניהא ליה דהא תלמוד הגג רשות היחיד הוא מן התורה כיון דגבוה עשרה ורחב ד' והזורק לתוכו מרשות הרבים חייב, אלא שעשאוהו חכמים ככרמלית שלא לטלטל בו אלא בד' אמות כמו שעשו בקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה, ולהחמיר עשאוהו ככרמלית ולא להקל, וכיון שכן אף לעמוד ברשות הרבים רחב ד' שאינו גבוה עשרה הווי להו הגג והעמוד רשות היחיד וכרמלית.

7. יד בנימין

ומה שהוצרך רש"י ז"ל לפרש בגג שהוא כרמלית (וכגון דלא מיינכרא מחינחא) ולא פי' בגג רה"י והאכסדרה והחורבה נמי רה"י וקמיבעיא ל"י זכה"ג מרה"י לרה"י, ראיתי בתוס' רי"ד שכ' דהלשון דייקי כן דמשום דקאמר ב' אמות וב' אמות פי' המורה דכרמלית איירי דאי זכה"י הו"ל למימר מהו לטלטל מגג לעמוד או מגג לאכסדרה או לחורבה, אבל אי זכה"י איירי נחא מכיון דבגג גופי' אסור לטלטל יותר מד' אמות, אלא שהקשה על ע"כ הדבר אמאי זכאמת לא מייבעיא ל"י זכאמת בגג שהוא רה"י וכגון דמיינכרא מחינחא והאכסדרה והחורבה נמי רה"י ומייבעיא ל"י מרה"י לרה"י, ולז"כ דהנכון נראה דזכאמת בגג רה"י מיירי, וכן האכסדרה

8. תוספות מסכת עירובין דף צ עמוד א

כרמלית ורה"י קמבעיא ליה - וכגון שהעמוד מופלג מן הגג ד' דאי בסמוך לו לא הוי עמוד רה"י דנפרץ במילואו לגג וכגג דמי אבל כשהוא מופלג אסור אע"ג דדרך למעלה מעשרה משתמש דהוי מקום פטור מ"מ אסור להחליף ואפילו מאן דשרי לעיל הכא מודה כיון דאין נח במקום פטור.

9. רש"י מסכת עירובין דף צ עמוד א

ורמי בר חמא אגב חורפיה כו' - התלמוד קאמר: ורמי בר חמא נמי ודאי לא איבעי ליה למיבעי הכי, [1] אלא אגב חורפיה מיהר בשאילתו, ולא עיין בה יפה.

10. רשב"ם בבא בתרא דף קטז/ב

אגב חורפיה - חריפותו [2] שהיה טרוד בשאלה אחרת דלקמן דעדיפא מינה:

11. רש"י מסכת עירובין דף צ עמוד א

וכי מאחר אתאי ונצאי - [1] מפי אחר באתי וחלקתי, בשאלה ששאלה אחר באתי לקנתר, בתמיה.

12. בית הבחירה (מאירי) מסכת עירובין דף פט עמוד ב

ומה שכעס רב ביבי על רב כהנא כשהיה מקנטר על שאלתו ואמ' לו [2] וכי מאחר אתא ונצאי פירושו לדעתי שהוא קרא רב כהנא מאחר כלומר מאוחר ממני בזמן ר"ל שהוא ילד והוא בא ומקנתר עלי בהלכה [3] ויש גורסי' אתאי כלומר וכי מתאחר בבית המדרש אני שאתה דן אותי כמדבר דרך קנתור לא מדרך עיקר:

13. חידושי הרישב"א מסכת עירובין דף צ עמוד א

וא"ת ואמאי לא פשטיה בעייה מהא דתניא לקמן גג וחצר אכסדרה ומרפסת רשות אחת הם ואוקימנא לרבנן, ואפילו תימא דרמי בר חמא לא שמיעא ליה האיך אפשר דלא שמיעא להו לבעלי הגמ' וסלקא בתיקו, וי"ל דלעולם לא שמיע להו כדאבעיא ליה לרמי בר חמא וטובא איכא בתלמודא דסלקא בתיקו בחד דוכתא ומפשטי דוכתא אחרנא וכדכתיבנא בכמה דוכתי בס"ד, ובתוספות פירשו דברייתא דלקמן באכסדרה של שותפין דכיון דאית ליה לבעל הגג שותפות בגויה ועוד דקרובים תשמישתן להיות שוים הרי הם רשות אחת לטלטל מזה לזה, והא דהכא באכסדרה של בעלים אחרים וכדפירש רש"י ז"ל, ולקמן ג"כ פרש"י ז"ל בהא דאמר רב יהודה לדברי חכמים גגים וחצרות רשות אחת הם בחצר שיש לו בה שותפות דוקא.

14. DAF YOMI ADVANCEMENT FORUM

גגין השוין (-הרבה גגות שבאותו גובה) לר"מ, וגג יחידי לרבנן, מה דינם?

בפחות מבית סאתים	ביותר מבית סאתים	
מותר	מותר	לרב [1]
מותר [3]	אסור [2]	לשמואל

15. תוספות מסכת עירובין דף צ עמוד א

איתמר ספינה - ביתירה מבית סאתים איירי כדפי' בקונטרס ופליגי אי חשיבי מחיצה דספינה כמוקפת לדירה אי לא אבל בפחות מבית סאתים לכולי עלמא הוא מחיצה ומטלטל בה דהא נעשה כולה כד"א דפסקי רב ושמואל כרבן גמליאל בספינה בפ' מי שהוציאוהו (לעיל דף מב:) ואי אפילו בפחות מבית סאתים אין מטלטלין בה אלא בד' לא היתה נחשבת כד"א כמו בשבת בתל ונקע דדוקא מד' אמות ועד בית סאתים אבל יותר מבית סאתים לא.

16. בית הבחירה (מאירי) מסכת עירובין דף צ עמוד א

הספינה אפי' היתה יתרה מבית סאתים מותר לטלטל בכלה שהרי יש שם מחיצות והרי היא מוקפת לדירה ואין אומרי' שהמחיצות להברית מים לבד הן עשויות ולא לדירה אלא אף לדירה הם עשויות ומטלטל בכלה בין בים בין ביבשה ומ"מ אם הפכה לזפתה אין מטלטלין על גבה אלא בארבע אמות שהרי בטלו מחיצות הא מ"מ אם הפכה לדור תחתיה הרי גגה נחשב כגג יחידי ומשתמשין בכלו שהרי מחיצות הספינה מחיצות נכרות הן ואם אין בה יתר מבית סאתים אף בהפכה לזפתה משתמש בכלה ובשם תוספתא ראיתי שהבתי' שבספינה צריכים לערב והילכך כל ספינות גדולות שיש בהם חדרים מיוחדים לשוכרים אם היו שם שני ישראלים צריכים לערב ולקנות רשות מן העכו"ם שבה אלא שיש מקילים לומר שבשישכרו מרב החובל דים וי"א דוקא כשרב החובל השאיר לעצמו תפישת יד במה שהשכיר וכבר כתבנו ענין זה בכדי הצורך בפרק רביעי:

17. חידושי הרשב"א מסכת עירובין דף צ עמוד א

וקיי"ל כרב, חדא דקיי"ל כרב [ב]איסורי, [1] ועוד דאפי' שמואל הדר ביה ואמר לרב חייא בר יוסף הלכתא כותיה דרב, והלכך מטלטלין בכולה ואפי' לדור תחתיה, אבל הפכה לזפתה אין מטלטלין על גבה אלא בד' אמות, ונראה דאפי' תחתיה אין מטלטלין בה אלא בד' אמות דהא אין מחיצותיה עשויות לדור תחתיה, והשתא נמי דהפכה לא להשתמש תחתיה הפכה, ומיהו בשאינה יתירה על בית סאתים מטלטלין בה בין למעלה בין למטה כתל ונקע:

18. תוספות הרא"ש מסכת עירובין דף צ עמוד ב

אמר ליה הלכתא כוותיה דרב. [2] ושמואל קיבל מרבתי הלכך לא חזר בו.

19. שערים מצויינים בהלכה

דף צ: אמר ליה הלכתא כרב. צ"ע הא שמואל ורב פליגי בהלכה - זו, והיאך אמר שמואל דהלכה כרב, והא הוא מחמיר ורב מיקל. ונראה דרב חייא ששאל הלכתא כמאן, כלומר כיצד נוהגין בהלכה זו, והשיב שמואל שהעולם נוהגין כרב לקולא, ומשום דהלכה כמנהג העולם, כדאיתא במס' סופרים (פי"ד הי"ח) דהלכה נקבעת ע"י המנהג, וברש"י עה"כ (תהלים קיט-מה) "ואתהלכה ברחבה", בהלכה מרווחת ופושטת בישראל, וכבר נתפשטה הלכה כרב.

20. משנה ברורה סימן שסב

(ט) אלא בד' אמות - דבזה שכפאה לזופתה ביטל מחיצותיה מתורת דירה ולכן אף תחתיה אין מטלטלין בה אלא בד"א כיון שהיא יותר מב"ס וכ"ש למעלה:

21. דף על הדף עירובין דף צ עמוד ב

בגמ': דאיתמר אכסדרה בבקעה, רב אמר מותר לטלטל בכולה, ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע. רב אמר מותר לטלטל בכולה פי תקרה יורד וסותם, ושמואל אמר אין מטלטלין בה אלא בארבע, לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם.

ופירש רש"י שצורת האכסדרה היא שפרוצה מד' רוחותיה ועומד קירויה על ד' יתידות, ונותנים ד' הקירות מיתד ליתד ועליהן מסדרים הנסרים. וע"ז דנה הסוגיא האם בכה"ג אומרים פי תקרה יורד וסותם או לא אומרים. ויש לתמוה, לפי פירוש זה של רש"י, הרי יש כאן ד' צורות הפתח המקיפות המקום. וא"כ מה בכך שלא אומרים פי תקרה, תיפו"ל שיש כאן צורת הפתח בד' מחיצות המקום.

ובשלמא לפי הדעה שהובאה בתוס' (דף יא. ד"ה אילימא) שאין צוה"פ מועלת מד' רוחות רק כשיש כבר בב' רוחות מחיצות גמורות, (ועיי"ש מה שפירשנו בזה), מבואר שכאן לא מהני צוה"פ. אך לפי החולקים שם, וכן פסקו רוב הפוסקים, מדוע אסר שמואל לטלטל כאן.

ומכאן הוכיח בספר משכנות יעקב (סי' קכג) שאין לסמוך על צוה"פ אא"כ נעשה לצורך היתר טלטול.

אך צוה"פ שנעשה לחיזוק תקרה כמו במקרה דידן, א"א לסמוך על זה למחיצה.

ולפי"ז פסל בשו"ת ישועות מלכו לסמוך על עמודי הטלגרף שמתוקנים כצורת הפתח, אך מכיון שלא נעשו לשם היתר טלטול, א"א לסמוך עליהן למחיצה.

22. חזון איש |או"ח ס' קיא:ה|

ואמנם אם הצו"ה נורתה שלמה שהמזוחות סותמות מקלת הפתח
וכן קנה העליון סוחס מקלת אויר הפתח, השיב
צו"ה אע"ג דלא נעשה לשם צו"ה, וכמש"כ הגר"א סי' תר"ל ס"ב,
לכוכיה מהם דחמרו עירובין י"ח א' בפתחי שימאי, ומשמע דאירי
בסתר הכותל [ועוד לישיב בלא עשאו לפזימין] וכלל הכותל לא
נעשה לשם פזימין ולמה לי למימר דלית ליה שקפי או דלית לי
תקרה, ואפי' אית לי שקפי ותקרה אין כאן צו"ה כיון דלא נעשה
לשם פזימין, אלא ודאי א"ל שיטעם לשם פזימין [וכדאמר ט"ו א']
במחילות כו"ע ל"פ כו"ן].

והא דאמר מנחות ל"ג ב' דפזימי דעשו לחיזוק תקרה לא השיבו
פזימין, היינו דלא ניחא לי כלל בסתימת הכולל אלא
העמודים משתמשים לחיזוק תקרה, אבל זה שניחא לי בסתימתו,
ממילא הפרוץ שם פתח עלי ומקלת הסחוס שבדדי הפרוץ נחשבין
לפזימי הפתח, ונראה לפ"ז דאם האכסדרה פתוחה לרכ"ר או
לכרמלית, וכוא רוצה בצו"ה כדי שיוכל להוליא בשבת מצות
לאכסדרה, הרי עכשו משמשין הפזימין לפזימי הפתח, חייב במזוזה,
ולא מצוי כשחשב עליהן בשעת עשייתן דודאי השיב פתח, אלא
אפי' האכסדרה היתה פתוחה להלך בשעת עשייתה, ועכשו נפרטו
מחילות ההלך, וניחא לי עכשו בצו"ה שבביל שיוכל להוליא מצות
לאכסדרה בשבת, נמי חזרו הפזימין להיות פזימי פתח ונתחייב
במזוזה.

מן האמור נלמד דעמודי התלגרף והחוט שעל גביהן, אפשר
לסמוך עליהן משום צו"ה, אע"ג דלא נעשו לכך וגם עכשו
אין עיקר תשמישן לכך, מ"מ כיון דאיכא דיוורין דניחא להו לשמש
בבן צו"ה לביתר טעול שפיר השיב פתח, ואע"ג דאין כאן מחשבת
בעלים רק מחשבת אחרים מ"מ כיון דע"כ הן נעשין מחילה לאחרים
שפיר השיב צו"ה, וחייבין במזוזה, ואין קובעין מזוזה משום שאין
במזוזה משתמרת, ולפעמים יש כאן שחפות נכרי.

23. דף על הדף עירובין דף צ עמוד ב

אך החזו"א (סי' קיא ס"ק ה) הכשיר לסמוך על עמודי התלגרף, אע"פ שלא העמידו אותו לשם כך, אם אנשי המקום מעונינים להשתמש בזה לצורת הפתח, הרי זה צוה"פ כשירה. וא"צ שהבעלים של העמודים יחשבו לשם כך. ואע"פ שגם עכשיו עיקר ייעודם אינו לשמש כצוה"פ, אפ"ה מהני. ומה שמבואר כאן ברש"י שאין לסמוך על האכסדרה לצוה"פ, לפי שכאן אין בדעתו לייחד את העמודים לשמש בקביעות כצוה"פ. ורק מעונין עכשיו לטלטל באקראי, ובכה"ג שאינו מייחד את זה לצוה"פ, א"א לראותו כצוה"פ, אלא נחשב לדבר העשוי לחיזוק תקרה בלבד ולא לפתח.

והגאון ר' חיים אלעזר ואקס ז"ל מפיערטקוב בשו"ת נפש חיה (סי' לה) גם כן הכשיר עמודי התלגרף
לשמש כצוה"פ, ואת הראיה מסוגיין דחה, שמאחר והקנה העליון משמש לחיזוק התקרה, אנו רואים אותו
כחלק מן התקרה. ואת התקרה עצמה אי אפשר להחשיב לצוה"פ, כמו שאת כתלי המבוי א"א להחשיב
לצוה"פ, (עי' מש"כ בדף ב א), שצריך שיבלוט במקום המחיצה הרביעית, וכמו"כ הקנה העליון צריך
לבלוט כלפי מטה, וכאן אע"פ שהקורה בולטת, הרי היא טפילה לתקרה, וא"א להשתמש בה כקנה עליון
לצוה"פ.